ואם תאמר אותן שנים שעתיד הקב"ה להדש בהן את עולמו {שנאמר °ונשגב ה' לבדו ביום ההוא} צדיקים מה הן עושין? הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר °על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים" ושמא תאמר יש להם צער ת"ל °וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו" ונילדת ממתים שהחיה יחזקאל סבר לה כמאן דאמר באמת משל היה דתניא ר"א אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו, מה שירה אמרו? ה' ממית בצדק ומחיה ברחמים, ר' יהושע אומר שירה זו אמרו °ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל" ר' יהודה אומר אמת משל היה, אמר לו רבי נחמיה אם אמת למה משל ואם משל למה אמת? אלא באמת משל היה, ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות, עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בנים והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל? אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ ומעו שנאמר °ובני אפרים שותלח וברד בנו וזבד בנו ותחת בנו ואלעדה בנו ותחת בנו וזבד בנו ושותלח בנו ועזר (ואלעזר) [ואלעד] והרגום אנשי גת הנולדים בארץ וגו' וכתיב °ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו ושמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר °ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו ר' ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין בהן לחלוחית של מצוה שנאמר °העצמות היבשות שמעו דבר ה' ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם שחיפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים שנאמר °ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב וגו' וכתיב התם °והעבירני עליהם סביב סביב וגו'

יוחנן אמר אלו מתים שבבקעת דורא {וא"ר יוחנן מנהר אשל עד רבת = בקעת דורא} שבשעה שהגלה נבוכדנצר הרשע את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופיין והיו כשדיות רואות אותן ושופעות זבות, אמרו לבעליהן, ובעליהן למלך, צוה המלך והרגום ועליהן היו שופעות זבות צוה המלך ורמסום, תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא, כיון שהחיה אותן באו עצמות ושפחו לו [א] לאותו רשע על פניו, אמר: מה טיבן של אלו? אמרו לו חבריהן של אלו מחה מתים בבקעת דורא, פתח ואמר °אתוהי כמה רבבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר וגו' אז יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו [ב] של אותו רשע שאילמלא (*לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ת"ר ששה נסים נעשו באותו היום ואלו הן צף הכבשן, ונפרץ הכבשן, והומק סודו, ונהפך צלם על פניו, ונשרפו ארבע מלכיות, והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא - וכולהו = גמרא, וארבע מלכיות = קרא דכתיב °ונבוכדנצר מלכא שלח למכנס לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא גדברייא תפתיא וכל שלטני מדינתא וגו' - וכתיב - איתי גוברין יהודאין - וכתיב - ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא חזיין לגברייא אלך וגו' תני דבי רבי אליעזר בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנאמר °באדין גברייא אלך כפתו בסרבלתהון פטשיהון וכרבלתהון וגו' אמר רבי יוחנן גדולים

ופופן שנים שעתיד הקב"ה להדש לם עולמו. ויהיה עולם זה מרב אלף שנים לותן לדיקים היכן הם הולכין ולותן נקברין בארץ: לא נירא בהמיר ארץ. כשמחליף הקב"ה את הארץ לא נירא לפי שאינו בלב ימים: וקווי ה' יחליפו כח. שיהא להם כח לשוט ולשופך בלי לעבר: ונילדת ממתים שהחיה יחזקאל. שהחזרו ומתו, כך לדיקים שעתיד להחיות יחזרו לעפרם, כך שמעתי, יחזקאל, הגלה נבוכדנצר עם יכניה מלך יהודה והיה יחזקאל מתנבא בבבל וירמיה בארץ ישראל באותן ימים עשרה שנה שמלך לדקיה: בצמח. בכרור: בצל שיש. שהיה מרמז להם על הגלות כלאם מת שאותר ומי כך ישראל יצוטו מן הגלות: פסס. שאותן תפילין היו שלהם: שמנו לקץ. של יציאת מצרים: ומעו. שלא היה להם למצות גזירת "ועבדום ועני אותם" אלא מבטלו יצחק דהא כתיב (בראשית טו) "כי גר יהיה זרעך" זה יצחק דכתיב (שם כא) "כי ביצחק יקרא לך זרע" והם אלא מבטלו הדיבור לאברהם ותגיא בסדר עולם לאברהם אביו בשנה שנדבר עמו בין הבתרים בן שבעים שנה היה ומבין הבתרים עד שעלד יצחק היה ל' שנה כדכתיב (בראשית כא) "ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו" נמצאת אומר משנדבר עמו בין הבתרים עד שיצאו ממצרים היו ארבע מאות ואותן ל' שמן הדבור עד לידת יצחק מעו בני אפרים. ומניין שבני אפרים הן שיצאו קודם זמן וגרגו שנאמר ובני אפרים שותלח וגו' והרגום אנשי גת: ושמואל אמר. מתים שהחיה יחזקאל אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר (יחזקאל לז) אבדה תקותנו: בעצמות אלה כל בית ישראל שם. עצמות אלו סימן לכל ישראל הן שעתידה להם תחיית המתים כמו אלו שהרי אלו אמרו אבדה תקותנו ועכשו ידעו שהני מחיה את המתים וסימן זה לכל ישראל שגם הם עתידין להחיות ואלו מן הדין הוי דהא אמרן *הכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעה"ב אלא משום סימן הוי: שחיפו לסיכל. שהיו מציירין אלמים על קירות ההיכל דכתיב "ואבא" ואראה מחוקה על הקיר סביב": וכתיב והעבירני עליהם סביב סביב. כלומר על אותן אנשים שכתוב עליהם "סביב" עבר עליהם

תודה אור

ואמר אלו מתים שבבקעת דורא. שבשעה שהגלה נבוכדנצר הרשע את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופיין והיו כשדיות רואות אותן ושופעות זבות, אמרו לבעליהן, ובעליהן למלך, צוה המלך והרגום ועליהן היו שופעות זבות צוה המלך ורמסום, תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא. אמרו לו חבריהן של אלו מחה מתים בבקעת דורא, פתח ואמר: מה טיבן של אלו? אמרו לו חבריהן של אלו מחה מתים בבקעת דורא, פתח ואמר: אתוהי כמה רבבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר וגו' אז יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו [ב] של אותו רשע שאילמלא (*לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ת"ר ששה נסים נעשו באותו היום ואלו הן צף הכבשן, ונפרץ הכבשן, והומק סודו, ונהפך צלם על פניו, ונשרפו ארבע מלכיות, והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא - וכולהו = גמרא, וארבע מלכיות = קרא דכתיב °ונבוכדנצר מלכא שלח למכנס לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא גדברייא תפתיא וכל שלטני מדינתא וגו' - וכתיב - איתי גוברין יהודאין - וכתיב - ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא חזיין לגברייא אלך וגו' תני דבי רבי אליעזר בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנאמר °באדין גברייא אלך כפתו בסרבלתהון פטשיהון וכרבלתהון וגו' אמר רבי יוחנן גדולים

יחזקאל להחיותם: אלו מתים שבבקעת דורא. שהמית נבוכדנצר מלך בבל על שהיו יפים כדלקמן: מנהר אשל עד רבת. מקומות הן היו בבקעת הורא: שופעות. מחמת תאוה: ונוף סמלך וסרגן ועדיין היו שופעות. שהיתה נראית זין תארס וטה המלך ורמסום: ובאו מלמות מן הכבשן ופפחו לו לאותו רשע על פניו. והלו להם ואילת דאמרי שמאותן עלמות היה לו כלים וכשהגיעה שעה שהיו מפחו לו על פיו כשהיה רולה לשתות בהם: מבריסס של אלו מתים מתים. על יחזקאל היו אומרין שהיה מבירן של חגגיה מישאל ועזריה ונבוכדנצר היה יודע שהיה הקב"ה מחיה אותם: פפח ומפר. להקב"ה אתוהי כמה רבבין פסוק הוא (דניאל ג): יוקן וסב רוחם. מקום דקא מייתי בשבח דנבוכדנצר נקיט נמי לישנא מעליא ולשון קללה: פטרו. הכהו מאחורי יד: לגנות. שהיה מסדר שבחות נאות יותר מדוד ואילו אמרן הקב"ה היה טמה אחריהן יותר מאחרי השירות שעשה דוד: בצאתו יוס. שהשליכו לכבשן: לפ שבבשן. שהכבשן היה משוקע בארץ כעין כבשן של סיד ולפ ושומד על גבי קרקע כדי שירלאוהו כל העולם: נפרץ שבבשן. נפלו קלת מתלין כדי שיוכלו כולם לראות בתוכו: סולק סודו. נשפל גאותו כמו סודו רע (קדושין דף פב.) ל"ל הומק סודו כמו יסודו נשתלשל וכן לימדני רבי יעקב בן יקר אבל מורי גרס והומק סודו סיד הכבשן נמסה מרוב חמימות כך שמעתי והיתה מוסכת למרחוק ומהבל של אותו הסיד נשרפו אותן שהשליכו חגגיה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש: וגספר. גלס של זהב על פניו: ארבע מלכיות. מלכים ואנשיהם שסייעו לנבוכדנצר להשליך חגגיה מישאל ועזריה לתוך האור: מקרמי נפקי. דכתיב (דניאל ג) נבוכדנצר שלח למכנס לאחשדרפניא סגניא ונבסוף לאחר שבאו מן הכבשן כתיב ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והאך דלא כתיבי נשרפו: אל ישנה מן הרבנות שלו. שהרי חגגיה מישאל ועזריה היו לבושין בגדי תפארתן כשהשליכו לכבשן אל ישנה שלא ירלאה מבוהל ומפוחד, ומתביישין שולאיו מפניו: בעשיסון וברבלסון. מעיני מלבושין: גדולים

*סוגריים נראה דלעיל בדלג הקריאה

*סוגריים נראה דלעיל בדלג הקריאה

[א] סמ"ל לאותו רשע שמיק ממי': [ב] שם ל"ל אל לאותו רשע שמיק ממי':

נוסח מתים שהחיה יחזקאל

נוסח מתנה

דעות אל מ' היו המתים שהחיה יחזקאל

נוסח חנניה מישאל ועזריה בכבשן האש